

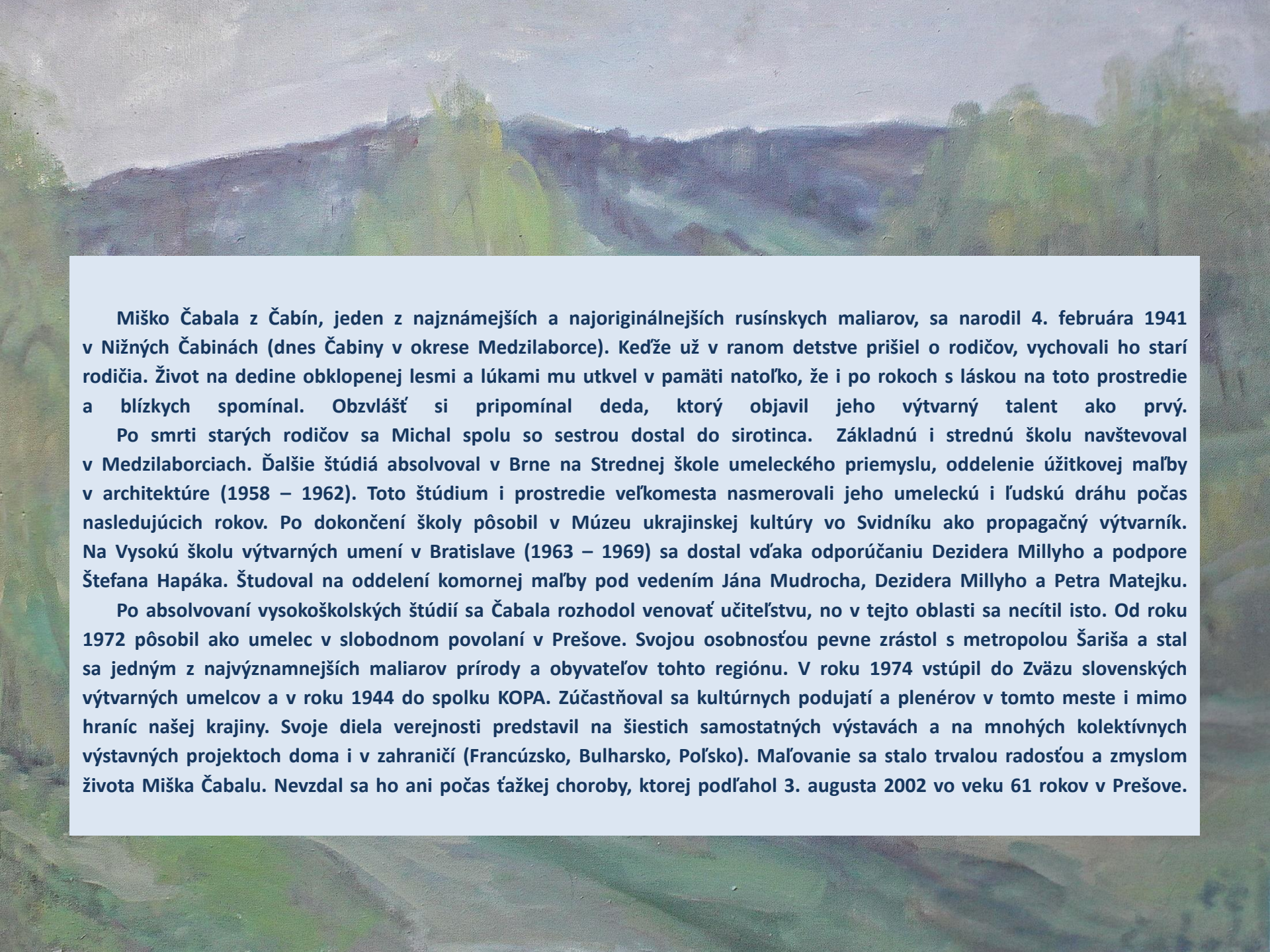

Akad. mal.

MICHAL ČABALA

1941 – 2002

80. výročie narodenia

Miško Čabala z Čabín, jeden z najznámejších a najoriginálnejších rusínskych maliarov, sa narodil 4. februára 1941 v Nižných Čabinách (dnes Čabiny v okrese Medzilaborce). Keďže už v ranom detstve prišiel o rodičov, vychovali ho starí rodičia. Život na dedine obklopenej lesmi a lúkami mu utkvel v pamäti natoľko, že i po rokoch s láskou na toto prostredie a blízkych spomínal. Obzvlášť si pripomínal deda, ktorý objavil jeho výtvarný talent ako prvý.

Po smrti starých rodičov sa Michal spolu so sestrou dostal do sirotinca. Základnú i strednú školu navštevoval v Medzilaborciach. Ďalšie štúdiá absolvoval v Brne na Strednej škole umeleckého priemyslu, oddelenie úžitkovej maľby v architektúre (1958 – 1962). Toto štúdium i prostredie veľkomesta nasmerovali jeho umeleckú i ľudskú dráhu počas nasledujúcich rokov. Po dokončení školy pôsobil v Múzeu ukrajinskej kultúry vo Svidníku ako propagačný výtvarník. Na Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave (1963 – 1969) sa dostal vďaka odporúčaniam Dezidera Millyho a podpore Štefana Hapáka. Študoval na oddelení komornej maľby pod vedením Jána Mudrocha, Dezidera Millyho a Petra Matejku.

Po absolvovaní vysokoškolských štúdií sa Čabala rozhodol venovať učiteľstvu, no v tejto oblasti sa necítil isto. Od roku 1972 pôsobil ako umelec v slobodnom povolání v Prešove. Svojou osobnosťou pevne zrástol s metropolou Šariša a stal sa jedným z najvýznamnejších maliarov prírody a obyvateľov tohto regiónu. V roku 1974 vstúpil do Zväzu slovenských výtvarných umelcov a v roku 1944 do spolku KOPA. Zúčastňoval sa kultúrnych podujatí a plenérov v tomto meste i mimo hraníc našej krajiny. Svoje diela verejnosti predstavil na šiestich samostatných výstavách a na mnohých kolektívnych výstavných projektoch doma i v zahraničí (Francúzsko, Bulharsko, Poľsko). Maľovanie sa stalo trvalou radosťou a zmyslom života Miška Čabalu. Nevzdal sa ho ani počas ťažkej choroby, ktorej podľahol 3. augusta 2002 vo veku 61 rokov v Prešove.

Archív Vihorlatského múzea v Humennom

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

VÝTVARNÁ TVORBA

Akad. mal. Michal Čabala už v ranej tvorbe predstrel svoj výtvarný program. Postupne ho i vďaka podnetu Dezidera Millyho rozvíjal a kryštalizoval až nadobudol pevnú podobu.¹ Umelecká tvorba Michala Čabalu pozostávala z komornej a monumentálnej maľby, ale taktiež kresby. Maľoval krajinu, portréty, figurálne kompozície, žánre, zátišia, mestskú krajinu. Predovšetkým pri krajine a portréte sa opieral o bezprostredný zrakový kontakt. *„Do krajinomalieb a portrétov vkladá prítomnosť duchovnosti etnika. Žiadny dokument, ale tvorba,“* uviedol Michal Bycko.² *„Jeho temperamentná realistická maľba vychádza z tradícií impresívneho videnia a expresívneho maliarskeho prejavu.“*³ Nepreberal výdobytky moderných výtvarných prúdov. Ostal sám svoj, a tým bol výnimočný. Základom výrazovej energie jeho tvorby je *„kultúra farby“*.⁴ Kolorit odvádzal zo zádumčivej farebnosti svojho rodného kraja. Typické boli rýchle, široké ťahy a živelné ukladanie farieb na podklad. Umelec sa často stretával s výčitkou, že jeho diela sú rozmazané alebo nedokončené. Podľa neho však maľba iba zrela.⁵

---

¹ Práve Dezider Milly odporúčal Čabalovi, aby zotrval pri maľovaní rodného kraja – aby nezabudol, *„z akej kolísky vyliezol“*. NEZNÁMY AUTOR: Michal Čabala. In: *Michal Čabala. 1941 – 2002*. Archív Vihorlatského múzea v Humennom.

² BYCKO, Michal: *Michal Čabala. Výber z tvorby*. Prešov 2001, nestr.

³ MALÝ, Zbyšek (ed.): *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950 – 1997. A – Č*. Ostrava 1998, s. 285.

⁴ HREBÍČKOVÁ, Marta: *Michal Čabala. Výber z tvorby*. Prešov 1984, nestr.

⁵ NEZNÁMY AUTOR (cit. v pozn. 1).

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

FIGURÁLNE KOMPOZÍCIE

Figurálne kompozície sa u Čabalu objavujú v súvislosti s dobovou spoločensko-politickou situáciou. Diela znázorňujúce angažované námety sa vyznačujú použitím odlišných výtvarných vyjadrovacích prostriedkov, než aké sú pre Čabalu charakteristické. Vo veľkej miere uplatňoval zreteľné formy vyskladané do presne vymedzeného priestoru kompozície. Dôležitým prvkom sa stala línia, ktorá mu slúžila na vymedzenie tvarov a ich postavenia na plátne. Obrazová plocha v týchto kompozíciách pôsobí dynamickejšie.

Umelcovej osobnosti sú bližšie figurálne kompozície, v ktorých sa sústreďuje na intímne poňatý žáner. Tu sa uplatňujú témy divadla a baletu. Týmto námetom sa venoval primárne v úvode svojej tvorby. Cez farebnosť, voľnejší rukopis a citlivo vedené svetlo si vytváral vlastné obrazové imaginatívne prostredie typické vzdušnosťou, hebkosťou tvarov a precíteným výrazom.⁶

---

⁶ HREBÍČKOVÁ 1984 (cit. v pozn. 4).

Michal Čabala: Partizáni, okolo 1970. Vihorlatské múzeum v Humennom

Michal Čabala: Balet, 1969. Šarišská galéria v Prešove

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016. Foto: Archív Vihorlatského múzea v Humennom

KRAJINA

„Šarišská krajina Michala Čabalu je tak šarišská, že neexistuje iný umelecko-vizuálny ekvivalent. Rovnako identitná ako jej autor.“⁷

Najväčšia časť Čabalovej výtvarnej osobnosti patrila krajinomalbe. Čabala „...nadviazal na tie prúdy bohatej tradície východoslovenskej krajinomalby, ktorej ide o zachytenie celej šírky nálad a charakteristických typových črt východoslovenskej krajiny – tej, čo inšpiruje dynamikou prírodných premien i velebnosťou a epickosťou svojich panorám.“⁸

Pri maľbe krajín Čabala vychádzal z jedinečného zážitku zachyteného zmyslami s cieľom pochopiť skutočnosť predmetného prírodného prostredia a citlivo sprostredkovať jeho esenciu čo najúprimnejšie. Umelec rukopis sa pri tvorbe krajín uvoľňoval a delil postupom času čoraz viac. Príroda na jeho plátnach je znázornená cez mihotanie svetelných a farebných plôch maľby. Zámerne obmedzená melancholická farebná škála a zdanlivá neukončenosť je vlastne otvorenosťou, priestorom nekonečna, pôdou, ktorú už autor prenecháva divákovi.

---

⁷ BYCKO 2001 (cit. v pozn. 2).

⁸ HREBÍČKOVÁ 1984 (cit. v pozn. 4).

Michal Čabala: Stodola II, 80. roky 20. storočia. Vihorlatské múzeum v Humennom

The painting is a landscape scene rendered in a soft, impressionistic style. A dirt road with visible tire tracks leads from the bottom center towards the middle ground. On the left side of the road, a simple, light-colored building with a gabled roof is partially obscured by trees. The trees are painted with various shades of green and yellow, suggesting a spring or summer setting. In the background, a dark, silhouetted ridge or hill rises against a pale, overcast sky. The overall composition is balanced, with the road leading the viewer's eye into the scene.

Michal Čabala: Stodola III, 80. roky 20. storočia. Vihorlatské múzeum v Humennom

Michal Čabala: Šarišská krajina, 1995. Šarišská galéria v Prešove

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016. Foto: Archív Vihorlatského múzea v Humennom

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

PORTRÉT

Portréty, ktoré vyšli spod Čabalovej ruky sú dokladom jeho schopnosti maliarskymi prostriedkami znázorniť vnútorný stav modelu. Pri portrétovaní nezdôrazňoval spoločenský status osoby, ale zameriaval sa na jej tvár, pretože podľa neho je práve tvár odrazom psychiky človeka.⁹ V tomto ohľade sú ostatné časti ľudského tela pre umelcov zámer menej podstatné. Maliar chcel namaľovať podobu človeka takú, aká je v jeho vnútri. Zaznamenával tváre prostých ľudí i predstaviteľov vrchnosti. Vďačnými modelmi sa mu stali deti, pretože boli úprimné a neskazené. Jednou z prvých dôležitejších objednávok boli maľby významných rusínskych a ukrajinských osobností Prešova (napr. Ivana Hrica Dudu). Marta Hrebíčková však uvádza, že najvydarenejšími Čabalovými portrétmi boli podobizne *„mladých žien, ktoré obklopuje istou gloriolou tajomnosti, melanchólie. Jeho ženy sú ženami zasnenými, zamyslenými, istým spôsobom nedostupnými a uzavretými do seba.“*¹⁰

---

⁹ HREBÍČKOVÁ 1984 (cit. v pozn. 4).

¹⁰ Ibidem.

Výstava diel akad. mal. Michala Čabalu vo Vihorlatskom múzeu v Humennom, 2016

Michal Čabala:
Portrét Michala Bycka, 1993.
Vihorlatské múzeum
v Humennom

Akad. mal. Michal Čabala vyšiel z rusínskeho kraja a do neho sa po celý život vo svojich dielach vracal. Ukazoval obraz svojho života a krajiny tak, ako ich v skutočnosti videl. Jeho portréty sa stali „aktmi duší“ osobností, ktoré mu boli modelmi.¹¹ Človek na jeho plátnach je odrazom úprimného precítenia a hlbokého pochopenia autora.¹² „*Nie je nový (Čabala) v ponímaní moderny, ale moderný v ponímaní posunu na istú dobu moderného a aktuálneho do prítomnosti tak, aby to tvorilo kompromis. ... nie je isté, či Čabala je moderný maliar, ale isté je, že to modernejšie vniesol do realistickej školy krajinomalby a portrétu.*“¹³ Nezameniteľný realistický výtvarný štýl Michala Čabalu je tak jednoznačne cenným vkladom nielen pre rusínske umenie, ale aj pre výtvarné umenie 20. storočia na východnom Slovensku.

---

¹¹ GABÁNI, Martin: Michal Čabala. In: HREBÍČKOVÁ 1984 (cit. v pozn. 4).

¹² Ibidem.

¹³ BYCKO 2001 (cit. v pozn. 2).

Použitá literatúra a pramene:

BYCKO, Michal: *Michal Čabala. Výber z tvorby*. Prešov 2001.

HAFINCOVÁ, Aneta: Michal Čabala. In: *Múzejné noviny*, 2016.

HAŠČÁKOVÁ-VIZDALOVÁ, Gabriela: *Profily. Stručný prehľad výtvarných umelcov pôsobiacich na východnom Slovensku od roku 1900 po súčasnosť*. Košice 1982.

HREBÍČKOVÁ, Marta: *Michal Čabala. Výber z tvorby*. Prešov 1984.

MALÝ, Zbyšek (ed.): *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950 – 1997. A – Č*. Ostrava 1998.

NEZNÁMÝ AUTOR: Michal Čabala. In: *Michal Čabala. 1941 – 2002*. Archív Vihorlatského múzea v Humennom.

PUŠKÁR, Ladislav: *Výtvarné umenie Rusínov-Ukrajincov Slovenska XX. storočia*. Prešov 1995.

Dostupné na internete:

BYCKO, Michal: *Michal Čabala – the last bohemian of the Prešov art village*. Dostupné na internete:

<<https://rusynart.com/2017/08/09/michal-cabala-the-last-bohemian-of-the-presov-art-village/>>[2021-28-01].

Fotografie: Archív Vihorlatského múzea v Humennom

Dielo Michala Čabalu na fotografiách pochádzajú zo zbierok:

Krajského múzea v Prešove

SNM-Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku

Šarišskej galérie v Prešove

Vihorlatského múzea v Humennom

Východoslovenskej galérie v Košiciach

Pripravila: Mgr. Dana Kataniková

Vihorlatské múzeum v Humennom

2021

